

ТАРЫЛГА МҮРНҮНҮН АЖЫЛАРЫНЫН ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

Тарылга чокшулаан Үрезинер белен бе?

МАРТ 3 — СОҢГУЛДА ХҮНҮ БИСТИҢ КАНДИДАТТАРЫБЫС

Зоя Сулаева Могош Чоюн-Хемчик районун Шени сес чыл школа-зында башкы Кызылга башкы институту дооскан, ол аңда башкылап эгелген. Оң өрөөнчилери чыл бүрдө кластан классче чедикшигнн шалгып турар. Чоюкта чаа ону Шени көдөз Советтин депутаттыга кандидат кылалар дептиктен. ЧУРУКТА: З. С. Могош. Фото В. ЛУТКОВТУУ.

Тудугжуларның төлээлери ЭКСКАВАТОРЖУ

А. Г. Манов амгы Новосибирск областын ховуларынга чурттап чоран адым тараачынын өт-буленинге дөртен чылдар бурунчаар төртүнгөн. Оон адамы огу мунар ачтыр, чурттаар бажынгы болурун күзеп чоран. Иңчалда-даа Александрин бичи чылдары аас-кескигнн үзе эгелген. Ол адым класска өөренип, ФЗО школан дооскан, чазыныкы болуп тустайлан чуртталганы эгелген.

Анык специалист инак хөргөзө бугу чуртталганын бээр деп шиптирлеп алган аялдан турда, дайын эгелген. Солдат Манов дайыннын берге орутарын эртин, тиледеге даш бугу чон-биле кады демисежип турган. Дайын тилеги-биле төнгөн соонда, А. Манов машинистер-экскаваторчулар куруун дооскан, Ленин атыг Куйбышев ГЭС-тин тудуунга аялдан эгелген.

БРИГАДИР

А. М. Попова тудугта бир-ле дугаарында чедип келгеш, шугатуржуун «мастерская»-даа, инак-даа тудуп билбес, эштеринде үргүлчү чылды каап, аялдан бир-дангы болуп турган. Иңчалда-даа өскө ажалчыларнын канзаар аялдан турарын көрүп турган аялдан, өөренип алганы Александр Михайлова комплексалиг бригаданы удуруп турар.

БЫЗАҢЧЫ

Ол ам-даа үжен хар четпез. Иңчалдажок «Кызыл тудуг» эргеле-ленине дуржулгалыг бызаңчыларнын бирөөн. Чадаган Сегбеевичини кылды билбес аялды чок. Ол аялдын доослап, нормалын күсетпезин шаанда бажыкче далашпас-даа. Инак аялынга, бедик мергежили, кызыма даш ону бызаңчылар хүндүлөп туралар. Шериг алааны эртергеш, Ооржак Ч. С. бызаңчы эштерин коллективинге эп келген доран-на аялынга улам хандык-шыдыг аялдан эгелген.

Хойжу болуру — хүндүлүг хүлээлге

Аракчаа Бали бажынгыдан үнүп келгеш, инак-бээр көрүп турган. Үлүг-Ажыкче улаандыр ыраыр шийлген хову оң караакта тодартып көстүп келген. Февральдын ол эртенги хун хөргөзүгө түшүп келгеш чагган хар кыламынын турган. Аал кодамындан ырак эвесте даг эденде кодан хойлар дистичи берген өттүп чоран.

Хойжу болуру — хүндүлүг хүлээлге

Каным кончүт кыш ийик бо, чаап-ла турар, барык-ла бежен харлап тур мен, жыдыг улуг харым кажан-даа көрбөн мен — деп эш Аракчаа чугаалаттыган. Мал чемнери эвешти белеткээр черлер турар-ле боор.

Иңчалдажок эш Аракчаа бодунд дугайында дүвүрээр чүвези чок. Оон хойларынн хураганнашкыны амдызында эгелген. Хураганнашкыны эки эртерер, чаш төлдү менди камгалап алып, чайгы одарже эки шилчир арганы бээр четчир мал чемнери оң кыштакка бар. Ол мал чемнери белеткээр үзе хостуг уени аялдан турган, хол кадымы-биле арбын сизени кезип, сарааттап алган.

Бали Аракчаа бодунд дугайында эвес, а харын кожаанда колхозтарда мал чемнери эвешти белеткээр, кыштагалдышыккыны улуг берге-дешкигнн эртерип турар малчын эш-өөрүнү дугайында сатыш човап турар. Чүге дээрге кожаанда Ленин атыг колхозта хойларын хураганнашкыны эгелген, инак мал чемнери эвеш, баштайгы хүнерде-ле хураганнар хорал эгелген дээрин Аракчаа дыннап каан.

Хой малдыг уксааны акижидер сорулга-биле эртен чылдын тускай сатып алган, нарын дүктүг тогу хойларын баштайгы кодамы Ильянкага экекелгенде колхоз дарганы Д. И. Зайцев эш Аракчааны конторга келдиргеш, аяа мынча деп чугаалаан:

— Хой аялдын бугулуг төгүлөр даш 1300 баш үреилүг тогу хойлар сатып адыксы, Бали Сегбеевич.

— Эки херек-тир, өске колхозтарда кылп турары ыпшап ону шагда-ла шиптирлээр турган айтырыгы-дыр.

— Бис маңда сүмелешкем, бир кодамы сизерге быгылаар деп шиптирледиңиз, кандыг деп бодар сизер? — деп Дорфей Игнатевич немез.

— Кандыг боор, херек болгонда аялдан апар. Меринистары шыдаар шаам-биле азырап малдар мен.

— Силер оон чажам дивес боор сизер деп бодан-даа мен. Иңчанга хойларын ам доран күзөп алманар. Зоотехник эш Галкина силерни келер үзе аял-агыларын айтып бээр — деп колхоз даргасы чугаалаан.

Соңгукчулар-биле ужуражышыккынар

Иаш заводунун № 108, алгы заводунун № 109 болгаш алгы заводунун муруну талакы № 110 округтарындан Кызыл хойрай Советтин депутаттарыга кандидаттар-биле ужуражып даш, алгы заводунд кулуунга соңгукчулар додур чыгып келген, а президиум столунда кандидаттар алгы заводуну кочерлары У. И. Селина, даг-руда комбинаттын кол инженер Ю. Ф. Головин, аш-чөм хандырында черинде улуг экономист Ф. В. Галкина олар каап олурупканнар.

Агитпункт эргелекчиини орданыкчы эш В. Грязев илеткеп ылаан. 1962 чылдын планыг оонааларын күсөдир талазы-биле совет удушту, оон иштинде Тыва АССР-ин ажалчы чоннарын улуг чедикшиктерин дугайын соңгукчулар кичээргейлиг дыннааннар.

Республиканын тудугжуларнын аялдан улуг четпестерин, үлетпун болгаш культура-амыдралды, илаңгы чуртталга бажынарын тудуунга көрдүнгө дика хей үнүгү хөргөзгөн аялгалтып-ылар арктанын, эртен чылды «Тыва тудуг» трезини четпес аялдан-ындап чүгө Кызыл хойрайга бенин төс муң дөрбөлчү метр чуртталга шөлдү чедир алдыман чорукту илеткечи демдегелен.

1963 чылда тараа, эът, сүт болгаш көдөз аял-агынын өске-даа продуктуларын бугурунн көвүдери даш Кубань тараачыларынн инициативанын бугуар бистин чуртта эгелден социалист чары улам-на калбарып турар. СЭКП ТК-нын ноябрь пленумунун шиптирлерин амдыралга боттандыры-биле хол-башкан, бугу удушту ол шипчөөшкенинге кезинин бугу аял-ишчилери хаара туттуган. Колхозчулар, совхозтар ажалчылар, тускай эртемчилер, аял-агыларынн удурукчулары бедиктен хүлээлгелерин алдыман, ол хүлээлгелерин күсөдиринин чаа курлавырларын алдериңип, илаңгы чаксы хову аялдарында белеткелди күштедирип турар.

Республиканын аял-агыларынн дика хей коллективтери үрезинер дугайында улуг кичээргей сатып турар. Бир эвес көрүнгө шынар чок үрезинер чаштынар болза бедик дүктүг өстүрер даш тараачыларын чарыгап турары улуг болгаш чик эвес күш-ажымы хей халас баар дээрин тараачы бурчу эки билеп турар. Оон ужурунда мурачы аял-агылар үрезинерин чажып тарымынын бедик шынарынга чедирер даш мынчалык аялдан, оларын каш кытап аргыдап турар.

Танды районда «Революциянын чабымын», Каа-Хемде «Ленинни орук», Октябрь 30 чылы колхозтар үрезинер аргылашкынын бугуру-биле дооскан, оларын чажып тарымынын чөгүр шынарынга

Районнар	Хынал көргөн үрезин (барынга удуз хуу-биле)	Боктуг, үнүчүл шынары куу үрезин (хыназынга удуз хуу-биле)
Барын-Хемчик	98,0	86
Чоюн-Хемчик	97,8	77
Улуг-Хем	93,3	86
Танды	99,2	63
Бин-Хем	99,8	85
Каа-Хем	97,7	88
Тес-Хем	58,6	81
Өвүр	66,4	100

Үрезин шынары хынаар лабораторияга хынаар, шынары багай деп салаткан үрезиндер боктуг үрезинеринн хуузу көвүдөп турар. «Барык», «Шектер», «Сүт-Хал», «Найыра», «Тес-Хем» совхозтарын лабораторияга хынаар үрезинер чажып тарымынын шынарынга бугу-үчү-биле четпес (боктуг, өл-шыгы улуг, үнүчүл шынары өл-не кузу) болган. Ол ишкан «Чыраа-Накы», «УТНА 25 чылы», «Улуг-Хал»,

Техникага камныг болур

Бижиниң аялың чингепил, көдөз аял-агы культураларынн бедик дүктүгүрүң баша мал аял-ишчинең чик эрестип продуктуларын алдырыга дуулап турар чаа-чаа машина-техниканы камныг, бедик бугуручүлүг адылар — хамчыгнн чутуга айтырылганын бир-резин болуп турар.

Бо талазы-биле Өвүр районун «Коммуналь орук» колхозта байдал кандыг болуп турары? Колхозтун баштаар чери (Саргазынын орадакчы эш Самбылдай) техника башкаар механизатор, чолаачы кадрларын белеткелгиче чүзүр кичээргей сатып келген. Иңчанга колхоз ам 16 чолаачыларын, 13 трактористерин болгаш өске-даа техникти кадрларын, Профессионал-техникти училищезе 9 кижя өөренип турар.

Иңчалда-даа техниканын күчүзүң төштүг аялдар, ону камныг адылар талазы-биле чолаачылардан болгаш механизаторлардан негелде бо колхозта багай тургустунганын мыттапас аржажок. Чолаачы М. Чоотпая «ТАЗ-51» марсалыг чүк машинаын үрей манпаткаш, бугун бажымынн чанында тургузуп каанындан бээр бир чыл чедип турар. Чолаачылар турган А. Бажынов база бир илдыг машинаын үрезин, Чадаана хойрайда танымынын бажымынн чанында эртен чылдын иялы айда-ла каапкан хөвөр, Чолаачы Түмөн-Назын «ТАЗ-69» марсалыг 2 чүк машиналарын үреп кааптарга, колхоз ону хей хөргөзүп удушту тургаш септектен. Ол-да эштин үрезин «Беларусь» деп бир трактор онгарда хөн каан чыдар. Техниканын аялды чок чоруп тургустурун шиптирлөөнүндан бир автомашина шуут өртөгөн.

МУРНАКЧЫ ТРАКТОРИСТ

Түлүш Анай-оол «УТНА 25 чылы» совхозтун трактористи. Оон тракторист станы он чыл болуп турар.

Аныл-агы чылының кандыг-даа үезинде оң аялы саксапас. Аялыга үргүлчү кызымаккай чоруу даш эртенгит чүүлдер-биле болгаш хүндүлөп бижиктер-биле ол хей удаа шаңдангып келген.

Эш Анай-оол эртен чылын «ДТ-54» деп трактор-биле чымчак чер андарылганын шилчидерге 2220 гектар черин андарган. Кышы үзеде малчынарнын аялынга

Малчынарнын белээ

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Соңгулда хүнү чоокшулаан тудум-на аяа белеткээр ужуражыры даш аял-иш бугу черде улам хайныгып турар. Тожу районда «Совет Тыва» колхозтун малчынарнын чедикшигинн маңаа үнжөк кылдыр көргүзүп болур.

Бо чылдын баштайгы кварталында күрүнге 80 центнер эт белеткээр хүлээлге алгаш, ийн ай иштинде безин 230 центнери саткан, эъттин шынары мурун-

ратпайн турар. Техниканы үрезин кижилерден негелден шыгыралдыр, оларын аялга харымчалдын бедиктер, үрелген чүүлдерин бугуруду болган кижилердин төлөдип алып ужурут. Иңдыг негелде мында кошкык, Чолаачылар М. Чамыян, М. Отук-оол олар айт бугуар төлөзө чөгүр 111—115 рубльды тиле үзү уенин иштинде төлөвейн туралар.

Партия организациясы чолаачыларын болгаш механизаторларын дуржулганын негелетпей, оларын аралыга социалист чарыкты организаставайн келген. Техникти кадрлар политөөрөдөгө кирешпейн турар.

Ол бугу четпестерин узууварынны кемчелери чүгө адынмазыл деп айтырганы колхозтун баштаар черинде салыры шын болуп ужурут.

Д. ЧЫМБА.

МУРНАКЧЫ ТРАКТОРИСТ

Түлүш Анай-оол «УТНА 25 чылы» совхозтун трактористи. Оон тракторист станы он чыл болуп турар.

Чоюкта чаа эш Анай-оолду тудуг ыжынын белеткелгиче чурткан. Быштарын тайгадан машина оруунча үндүр сөөртүрүнүн нормазын ол база-ла амыр күсөдип турар.

РСФСР-нин Дээди Советинге болгаш чер-чер Советтеринге соңгууларнын хүнунге чедир хүн бурунуң аялы нормазын 175—200 хуу күсөдирин ол хүлээнген.

Д. ШЫНАРАП.

Малчынарнын белээ

ку чылдардан эки. Ол болза семиртилгени организастыг чоруктанын илередип турар. Сүт салары база багай эвес, ам безин 140 центнер сүтү киирген.

Амгы үзеде колхозтун шээр малы массалыг оолдан эгелген. Ажаалданы болгаш чөмгерилгени эки тургуска-нындан мал хүр, оон чаш төлдү база менди. Чамдык малчынарнын олчазы улуг өөрүшкүрүн илередип турар. Чижээ, эш Шимиттин коды-

нындан 290 хой 311 хураганны, эш Сундуйнун 112 өшкүзү 120 аянын, эш Бураче-оолдун 322 хою 330 хураганны төрөөн, ол чаш малдар шупту менди, эки доругуп турар.

Усть-лабинчилеринн кыйгырын чугаалажып көргөн соонда колхозтун малчына-ры бедиктен хүлээлгелерин ап, мал аялынын продуктуларын бугурунн көвүдөп турар улам кызымак аял-даарын хүлээнип турарлар.

МУРНАКЧЫ ТРАКТОРИСТ

Түлүш Анай-оол «УТНА 25 чылы» совхозтун трактористи. Оон тракторист станы он чыл болуп турар.

Чоюкта чаа эш Анай-оолду тудуг ыжынын белеткелгиче чурткан. Быштарын тайгадан машина оруунча үндүр сөөртүрүнүн нормазын ол база-ла амыр күсөдип турар.

РСФСР-нин Дээди Советинге болгаш чер-чер Советтеринге соңгууларнын хүнунге чедир хүн бурунуң аялы нормазын 175—200 хуу күсөдирин ол хүлээнген.

Д. ШЫНАРАП.

Малчынарнын белээ

ку чылдардан эки. Ол болза семиртилгени организастыг чоруктанын илередип турар. Сүт салары база багай эвес, ам безин 140 центнер сүтү киирген.

Амгы үзеде колхозтун шээр малы массалыг оолдан эгелген. Ажаалданы болгаш чөмгерилгени эки тургуска-нындан мал хүр, оон чаш төлдү база менди. Чамдык малчынарнын олчазы улуг өөрүшкүрүн илередип турар. Чижээ, эш Шимиттин коды-

нындан 290 хой 311 хураганны, эш Сундуйнун 112 өшкүзү 120 аянын, эш Бураче-оолдун 322 хою 330 хураганны төрөөн, ол чаш малдар шупту менди, эки доругуп турар.

Усть-лабинчилеринн кыйгырын чугаалажып көргөн соонда колхозтун малчына-ры бедиктен хүлээлгелерин ап, мал аялынын продуктуларын бугурунн көвүдөп турар улам кызымак аял-даарын хүлээнип турарлар.

Сөзү, фотозу П. ГОЛЬЦОВТУУ.

Үзүктөл чок ээлчегни организастан

«Тыва» совхозун Хөндөргөй салбырында Монгуш Сарай-болдуң зоо-малга концентраттын негетинип турары көргөш, үзүктөл чок ажил залгаар эртеден орай дүңгө чедир боксал чок ажилдап турар.

Зөөнүнү чарбалаткан таразын 2 автомашнага алгаш, мыштагларге шуудуп-ла турар, чамдыкта оларга «Беларусь» трактор-даа улажи берилээр. Зөөнода М. Лопсан, Д. Доржу, О. Лодай ышаш ээлчег нормазын доктаамал ажыр мүүседип турарлар хей.

Ферма бригадаларге саван, сизген болгаш өскө-даа мал чеми сөөртүрүңге «ДТ-54» маркалыг 2 тракторну быжыгалаан. Трактористер М. Дембил биле Н. Дамзы-Белек оларныч амылын малчынар майтап турар.

Д. САНДЫК.

Баштайгы түннелдер

Бистин республиканын автомобиль транспорту ажил-ишчилери чедир чыл планынын бешки чымын оналгаларын хуусаа бетпаде күүседип дээр социалистик чарышты калдыртпашаан, бедиктен хуулазгелерин ап турарлар. Чүкк сөөртүлгезинин планын январь айда алаан каш АТК-лар ажыр күүсеткилден, мычалаажок автотрестин нияти планы күүсеттинмен.

Мурнузда тождугай ажил-агил-ларын санына кирип турган Хову-Адем АТК-зынын коллективин бо чылды шалыштын темплер-биле агелээр. Чүкк сөөртүрүнүн планын январь айда ол коллектив тонна талазы-биле 238,2 хуу, а тонна-километр талазы-биле 100,1 хуу күүсеткен, пландан ажыр 17300 тонна чүкктерин сөөрткен. Ол ышаш Шагаан-Арыг АТК-зынын болгаш Мину-сийск АТК-зынын Кызылда дартку колонназынын коллективтери ай планын бүгү көргүзгөр талазы-биле ажыр күүсеткенер. Автоажыл-агил-ларын коллективтеринде коммунист күш-ажылдын бригадалары болгаш шалышчылары деп ат дээр чарыш чак күш-биле калбарган. Чедир чылдын шалышчылары Лубкин, Пономарев, Галайко, Семьякин, Дулов дээр ышаш мурнакчы чолаачылар алган хуулазгелерин январь-дан агелен 150—200 хуу чедир күүседип турарлар.

Автотранспортуларын чедип алган чедикшикерин-биле чегелештир чептерер ам-даа бар. Чааана-ның болгаш Кызыл-Мажаалык АТК-лары ай планын чүгле 60—65 хуу күүсеткенер. Ол автоажыл-агил-ларды планын оналгаларын ажыр күүседип болурунча бүгү-ле аргалар бар. Автомашиналар чедир, дуржулгалыг мурнакчы чолаачылар.

Г. БОЛОТИНА.

АГИТКОЛЛЕКТИВТЕР СОВХОЗТА

Соңгудда хуну чоокшулаан тудумна, алаа белектик ужурамыр дээр ажил-иш бүгү черде улам калбарып турар. Чоюнун шак ындаг патриотчу күш-ажылдын деткир, мурнакчы дуржулгалык бетпаде талазы-биле агитаторлар организацик болуп турар. «Чыраа-Бажи» совхозта партком секретари Куулар Саачыктын редакцияга дынантаны болза:

— Совхозтун чок ажил унакостарынын аайы-биле тургустунган үш агитпунктуларын дерилаа чогур өйүңе көрүштүг доозуган. Маана чикек кылдыр Чыраа-Бажида агитпункту айтып болур. Чаа солуннар, журналдар болгаш соңгудда хамаарышкан материалдар ында делеттинген. Агитаторлар алаа эзелчештир дежурныйлашыаан, кажилери күш-ажылче сорук кирип турар көсү агитацияны улам калбартып турар. Лоучу лекцияларын, айтырып болгаш хары кезеелерин, номчулгаларын доктаамал организастан турар.

Парторганизациянын агитколлективинде билиш шыраак, ажилы дуржулгалыг 132 кижини баш бурунгаар шилип кириген, оларга семинарны организастан, агитпунктулар аайы-биле олардын хурдаларын доктаамал эртирип турар. Партия-организацик болгаш масса-политиктиг ажилды кайза эки тургускап болду, ында ажил-агил көргүзгөлери бедик болду.

Улуг-Ховуда хой бригаданызын малчынарын усть-лабынчелерия кыйгырын танышкан — малды менди болгаш хур кыштагалдыр, чаш малды бүрүн доктуртуп өстү, хой бурзулге онааштыр 2400 грамм дүктү кыргып алыр — миндиг кол хуулазгелер алган. Чарышты калдыртпашаан, бедиктен хуулазгелерин ап турарлар. Чүкк сөөртүлгезинин планын январь айда алаан каш АТК-лар ажыр күүсеткилден, мычалаажок автотрестин нияти планы күүсеттинмен.

Чыраа-Бажи хову бригаданы чакны тарылга белекелди база организастан чорудуп турар. Септелгедик механизаторлар 7 тракторну, алаан каш кождула машиналарын доктаамал олар бүгү септелген соңгудда хуулазгелерин бүрүн доктуртуп шилтирилээр. Тарылга шөүдөгче чедикшилерге сөөртүрү зөөно бо хун-терде 500 тонна өдөкти сөөртүп чедирген. Чагай дүктү дээр чарышты агитатор Монгуш Конгаркан улам калбартып турар.

АЖЫЛ КҮШТЕЛГЕН

Шагаан-Арыг хоорайнын Култура бажынында агитпункт (эргелекчи эш В. Долгунова), «Чодураа» колхозта агитпункт (эргелекчи эш З. Керткин) РСФСР-нин Дээди Советтеринге болгаш чөр-чөр Советтеринге соңгудда хунгө уткуштур ажилын күшүндөгүлөр.

Ол агитпунктулар ажил планын соңгудулар хуулазгелерин чогалткан, көсүк черлерде алып, ош күүселденги хылап турар. Хоорайга болгаш колхозтун төүгө агитаторларын сургаалдыг хурдаларын эртиргилээр. Соңгучуларга Волгага тудуштурууларын чөзөби чыл өөвүн дугайында лекция мочоттурупкан.

Агитаторлар соңгудда унакостарына график эзугаар дежурныйлап турар. Колхозтун агитпунктуунда 58 агитаторлар соңгудда мурнуун агитациянын чоруданында хаара туттулган. Олар партия организастанындан болгаш агитпунктуун эргелекчиинден соңгучуларын орту-

А. ДОГАН.

МУРНАКЧЫ КОЛЛЕКТИВТЕ

Кызылдың алды заводунун коллективин эртең чылым дөртүк кварталында бедик көргүзгөлери чедип ал, социалистик чарышка ийги черни ээлчегер.

Чөр-Советтеринге соңгудда хуну күш-ажылчы бедик көргүзгөлери-биле дүктүрү дээр ол мурнакчы коллектив улам күкөжишкенин ажылдап турар.

ЧУРНАКА: хуну бурдуе нормалын 110—120 хуу күүседип турар мурнакчы ажилчынар (солгай талазында оң талазынче) Л. Балазова, Б. Потехин, Н. Асташина, П. Телмак.

Сөзү, фотозу С. ФЕОКТИСТОВТУ.

Ыр башкылаашкынынга

Кандыг-даа эртемин башкымы ол эртемин методиканы эки билген турар болгаш өскелери арга-дуржулгалын хуну бүгү өөренип, бодуну мергежилни улам байдыр сорулга. Ыччала-даа ыры башкылаашкыны Барыш-Хемчик районуун Бай-Тайга девискарынын школарында чөкчү кошкан.

Орус болгаш тыва дыл, эге класс-тар болгаш өскө-даа эртемир башкыларын методиктиг каттыжышкынына школарда бар. Ыры башкыларын школар аразында методиктиг каттыжышкынын тургулаан, оң дугайын райОНО сагына-лаан.

Башкылар билиш бедик институт-таа, Чырдымшкын министрствозундан да келген эштер, ылангы методистер ыры кичээлдерин чугулаалаан, арга-сүмелер бер-бейн, кол эртем эвес-тер ол дээр хөөл-биле томчак чок эртип турары хомудангы.

1960 чылда үндүрген, «Тыва 8 чыл школарынын программаны» чогур дешелче көдүреринин чугулаан эртирип турар мен. Ол программа дүштүр тургускап кандыг-даа өөрдилге ному чок бооп турары-биле бергезешкенирге бо-ла таваржыр боор-дур. Орус дыл кырында ылым номнарын азыгалаа тыва школарда ыры программаны биле дүшпөс. Маана чүглө совет композиторларын ырларындыан аңда, тыва композиторларын, тыва улустун ырларын өөрдери көрдүргө-не болгай. Ол ырларын сөзүн бедик тып аары берге бооп турар.

Ырларын өөрдиринден аңда, оларын пластинкалар дыналар программа бо-ла көдүргөн. Тыва ырлар бижээ пластинкаларын суралган тымары белек эвес. Харында-да школачыларга таарышкан ырлар бижээ.

Б. БАГАЙ-ООЛ.

Эки ажил дээр — немелде төлевир

Материалдык сөнүргүлдүк принцип амыдыралга ботандары ажил-агил бурзулге чедикшикенин база бир үндүзини болур. Тес-Хемчин девискээр аайы-биле колхоз-совхоз бодуруге эргеленип ажил-агилыры 1962 чылдын түннелерин үндүрүшүшү, колхоз бодуругезинин мурнакчыларыга эки ажилды дээр немелде төлевирни хейну тывышкылан.

«Чодураа» колхозтун нийтинин мал анылы эртең чылым 265,6 муң рубльдин оругузын берген, оң 77,8 хуузу хой ажилындан алднган. Ыччаарга колхозтун бүгү хойлары бот-оругла-чарыгалыг хойжу бригадаларга хаара туттуган чорум маңаа улуг ролдуг болган.

Ыччаарга 1962 чылда эът боду-реринин бердинген онаалдызын ажыр күүсеткени дээр № 1 хойжу брига-да (бригадир эш Данзырын) — 216, № 4 бригадага (бригадир эш Неский-оол) — 210, эштер Дунтуг-оол биле Бойгар бригадирлзын ийги болгаш үшүк бригадаларга тус-туста — 188 рубльдин немелде ахш төлевирлерин тывышкан.

Ол ышаш сүт саалдазынын чылда алган хуулазгелерин ажыр күүсеткен саччылар Б. Чедей, О. Иим, А. Хавак оларга, 100 баш инеке онааштыр 98 бызаалары мени өстүрер, инектерини эки надалын хандырганы дээр надарчылар эштер Ч. Батнарга, У. Булгадайга, С. Шимитке, Э. Серен-оолга, чылыгылар Н. Шулуу, Ш. Хулер-оол оларга немелде төлевирлерин тывышкан.

Ферманың коллективин

«Найрыл» совхозтун Кызыл-Дар сүт-бараан ферманын коллективин бо чылым 280 тонна сүтү бурду-рен, күрүңге 196 тонна сүтү белектерин хуулазгелен. Оларын сөзү ажил-херек кырында чедикшикенин боттанып турар.

Чылдын баштайгы айында коллектив 129,3 центнер сүтү бурдуген болгаш күрүңге 108,5 центнерин кириген. Бо талазы-биле мурнакчы саачылар хей илереп турар. Чижээ, болууда быжыгалаан бөдүк инектеринден Норжумаа 2235, Дукор-оол 1513, Уйукпан 1451 килограмм сүтү саган.

У. ДОРЖУ.

ДИСПУТ

Кызылда зоочное өөренир ортумак школага февралдын үшүк дыштаныр хуну бир яны эрткен. Неделянын 3—4 хуннеринин кезеелеринде школарын алам-буру класстарынын өөреникчилери кичээлден турар болгаш чүглө дыштаныр хуннерде эчээр дужаарлар.

Бо дыштаныр хунде кандыг-даа эчээр болбаан. Ыччалаажок школага үстүк класстарын өөреникчилери болгаш башкылар чыгып келген: «Коммунизмни бистер тургустун, коммунизм үеинде бистер чурттаар бис» — деп диспут эртиргенер.

Кезээни школа директору Е. Зубова ажыткаш, орус дыл, литература башкымы Е. Путицевга өс берген. Екатерина Епифанова кыска чүве чугаалаан соңда, 9-ку класстын өөреникчиси Лешанов «Коммунизмни нийтилеге чурттарыга белек сен бе?» деп төжага бөведаны, то-дартай чижектер-биле кылган. Чүве чугаалаан киж бургуу чаа кижини — коммунизм тургустун, коммунизм үеинде бистер чурттаар бис» — деп диспут эртиргенер.

Кезээни төнтүзүңе 10 «а», «б» класстарын өөреникчилери эштер Шампуров, Седых олар В. Маяковскийни чамдык чогалдырыптан үндүрүп номчаанын база «Амгы үенин кижилери космодромда» деп шөүдугүг шулукту күүсеткенин чылганнар дыка сонугураан.

Диспуттун киржикчилери коммунист келер үенин хөвөрлерин болгаш өөмирин, база өң үеде найрыл, ынакшыл, өг-бүдө дугайында боттарынын бөдөлгөдөр чугаалаан. Диспутка нийтиил-биле 17 киж чүве чугаалаан.

Кезээни төнтүзүңе 10 «а», «б» класстарын өөреникчилери эштер Шампуров, Седых олар В. Маяковскийни чамдык чогалдырыптан үндүрүп номчаанын база «Амгы үенин кижилери космодромда» деп шөүдугүг шулукту күүсеткенин чылганнар дыка сонугураан.

С. ТАС-ООЛ.

Мурнакчыларны чон соңуп турар

СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунун шийтиринин эзугаар Барыш-Хемчик районуун партия, профсоюз болгаш комсомол организациалары партиянын нияти хурдаларында партия-күрүңе контроль комитетинге дуулаар бөлүктөрүн составында өң-не активин болгаш авторитеттиг ажилчыларын, колхозчуларын, башкыларын, тудугуй болгаш бурдулгалыг ишкер-техниктиг ажилдакчыларын соңуп турар.

Бо хунерге чедир партия-күрүңе контроль комитетинге дуулаар 8 бөлүктөри организастан тургускан. Оларын составында 147 киж соңгугуттар. Оң иштинде коммунисттер 84, комсомолчулар 35, профсоюз кезигүчүлери 20 болгаш партия кезигүчү эвестер 8 киж.

«Тыва даг-дугу комбинатынын тудуг эргеледи, «Барыш», «Шекпээр» совхозтарда дуулаар бөлүктөрүн составында 35-35 киж тус-тус соңгуган. Оларын аразында тудуг эргелелин мурнакчы шулуктуржуу коммунист А. Шалтыкова, «Большевик» колхозтун саачызы

Т. ТАЛГАНЧИК.

„Чай дүңгөр...“

ирей Кууларын бажынынын иштин аштап, чун турар. Черле магалыг. Бо бүгүнү дынааш, уруглар асына баа бар дийге, ынаар чорутушуб. Демги школавын өөреникчилерини бичин дупмалары база чымыг, чымык, арыг өрөөлдерге чуртаан. Кире бөөринеке асылын кижиздикчилери уругларга ыр өөрткөн турар.

Тарып алган чөкөчөктерин Таан-даа чараш, саггай, саггай... дигилеп, бар шав-биле-ле уруглар ырааан. Яслинин эргелекчиси К. Куулардан мындаг чугааны дынадылар:

— Мында 25 уруг бар. Уруглардын чыр чеми, иди-хевин, өскө-даа бүгү чүдүлгөр колхоз хандырып турар. Хунде дөрт катап чөкөчөк бис. Малчынарын уругларын коммунисттиг өзүгә кижиздир дээр күжүвү харамнаамас бис. Ала-недер колхоз бодуругезинге сеткал амыр ажилдап болулар. Каш чыл бургуулармын ышаш чаш уруглар-ым иеер уруун ажаар дээр, ажилга үнмөс тургай чорук ам бисте чок.

Школага, яслиге бо чүдүлгөрн чорудуу ажил-иш кижилерини чургаларын дынааш, кижиниц сеткал чырып келер. Ол аразында колхозтун салбыр эргелекчиси Куулар Шавыраевич Базаан чедип келген. Оң-биле өөрежиң көөрүвүңөс, ферма төүндө байдал колхоз төүндүзүң биле демей мындаг. «Чижээлээр-ге, чүдү?» деп айтыра, харымы бо: Бора-Шай фермазында күлү база бар. Эмнеге салбыр, магазин, чундар бажын, библиотекка, сагылгаан, радио—бо бүгү шүптүзү бар. «Ферма эвес, шүт колхоз-тур моонар» деп чамдык эштер баштактагылар-даа. Куулар Шавыраевич ферманын кижилерин биске күзөдүн-биле чугаалап берген. Олар кымнары?

Бирээле, «Бора-Шайнын шөлбаны» Көк Тас-оолонга Монгуш-ла болгай. «1960—61 чылдарда чурт иштинин бир иизинге онааштыр

600—700 кг сүт саап турган бис, а эртең чен чыккан саганымыс бир инектен-не 1050 кг болган» деп ол чугаалаан.

— Сүт саалдазынын бедирин кандыг аргалар-биле чедип алдынар? — деп айтырып салдымыс.

— 1960—1961 чылдарда саар инектер колдуулаа оларга турган болгай. Ыччаарга эртең чайын оларын эки таарыштырдымыс, ымыра-сөөк чок керин черлерге олардыр, өттүн аайы-биле чылган үш катап солтур, саалда мурнузда немелде чеми бээр дээр чербелги чөкөчөкчелери ап турган.

— А ам кышкы үеде кандыг ийриги?

— Инектерин туртуз азырап турар бис. Берип турар чөкөчөк: ситен, кукуруза силозу, алам-буру чарбалар, дус...

— А усть-лабынчилердин кыйгыры-биле холбоштур чуну чугаалап болур силер, Көк Тас-оолонга?

оң сүт бөөри база кудулай бээр. Саар өөрдүн каан шагында саарга кий. Ондаап азы эрте саар бээр болу, инектер сууну четче экип бөрбөс. Инектерин азы-чанын маж билип алыры чугула. Чижээлээр, бак чаннар, саалда үеинде алгылар-кышкыр болза хоржок. Мөөң инектерин дээрге адын алаптарыма да кылдашп чедип келер. 1963 чылда бир инеке онааштыр 1400 кг сүтү саап алырып хуулазгелен киж мен. Бо талазы-биле мурнакчы саачымыс Чоллак-кысты социалист чарышка кыйгырып турар мен.

Уште, кымыл? Мынчаар саанар болза кижин-ле хей. Эмнеге салбырын эргелекчи А. Ондарын ап көрөл. Библиотекка эргелекчиси Л. Дойганы кандыг дээрли. Магазин эргелекчиси Т. Монгуш база бар болгай. А эдил эргелекчиси К. Куулар? Школа башкылары? Шүптү аныктар-комсомолчулар. От дег хун турар кижилер.

Бо чөрүн турган, бир черде ыгалдыг демлек биле-тырып алган бис. Чун ол? Клубка кире бөөринеке, колхоз төүндө бот-тыныгыр артистер чедип келген, концертте белекелген турар. Нийти ыр ыраалап, дынап турарымыска, бир ырын өгелер турары мындаг.

Ховар шөвөр туран кыстар Хорайгайлап дараан ышаш, Каас дегем Бора-Шайнын Кадарчымыс — малчыны мен... Ол ыр дугайын-сонугай бөөринеке, оң алаптын саачылар Көкел, Маны-Кара олар чөгөткан болду. Сөзү база-ла чонду угаанынга үндөлөөш, Мюрзю билээр.

Сайгылааны сымдык-биле Чайпан ойнап чивенешкен. Сайыраңгай Бора-Шайнын Саачымыс — малчыны мен...

Бо одуругарын дынааш, шынап-ла Бора-Шайнын болбаарыгай болу бергенин киж болду. Ол дугайында үстүңе айткан кижилерин өс, оларын ажил-иш херечилер турар-дыр. Анык колхозчу уруглар

ФЕРМАДАН РЕПОРТАЖ

ыр сөзү, алаа чогаалып турар деп чун ол? Ол дээр кижилерини культураны кай хире бедиктиг чугаалап турар-дыр. Чүглө кай хире ары-салыг кеттиргени-биле, даштын хевирин-биле кижини культураны илгеритерин чүве эвес-ле болгай. Камык ужу кижини иштини мөзүтүр дег. Ыччаарга демги уруглар мрга алапты чогадышканын ап көрөгө, оларын угаан-болду талазы-биле денелер кай хире бедиктиг киж болуп турар. Коммунизмни туртуз өгелей берген кижилер ол-дур. Угаан-болду талазы-биле улуг байлыкты кижилер ол-дур.

Шулук чогадышканын техника-нын талазы-биле бо мрга чамдык четте чүдүлгөр бар-ла ийнен чары. Мыччала-даа ону кай хире ары сеткил-биле кылып каанынга кий өөрүт. Ук мрга кижилер чүглө боттары чугаалааып турар. Мында оран чуртуган байлаан, чарыж көргүзөр дээр күзел база илден.

Хоо малы, алы-мени Хулай олтуан Бора-Шайнылда. Дээр бедирларга, мыла чунун дугайында чугаалаксыны кижге черле илден.

Алактын сөөлүңде демги-ле Куулар Шавыраевичини мында дидир: — Фермага бо чылым баа тудулар чорудар. Хлеб быжырар чер, столова, башкылар, малчынар чурттаар бажынар сүт-сүг дээр. Чүс койлан чүс ураган алыр, чурт иштинин илек бурунден 1100 кг сүт саап алыры хандыраан...

Бора-шайкылар бисте ам час дүжүп келген, оң сонда чымыг, чаагай чайын дүжө бөөринеке бузураар бис» деп четен чугаалаар уаг. Мында бөштүктүн элгезини дугайында эвес, а ажил-херек талазы-биле чугаа болуп турары билдинер.

С. САМБА-ЛЮНДУП.

Анна Петровна номну шилип бээрге...

КЕЖЭЭЛИКТИЙ апарган. Бүлүртүн өттү, тууду дооздобо, бели түпү орган ийи-үш катты багынар аразында көдүрөк крапид барааны көстүп турган. Кудумчуларда чагылар баштарында сайгылааннар кыяа берилген. Сактырга, чаа туттунуп орар ол кварталче бүгү-ле чүө: кижилер, машиналар далайып шуушкан ышкан, үзүктөчк өрттнп турган. Николай Федорович Казачков сонгаже шикмеш дивейн көргөн. Бо чыл анаа, Кымылда чурттал келгенден бээр өң-өңө содуу ышкан сагыдырган. Согууга уде Николай хой солуу номнары номчаан... Бир эвес Анна Петровна пенсияже үгөс, ол черинге ам-даа ашылдап турар болса, мөөн сонгаар Николай анаа мурункуулардан-даа хой каттап бээр, ычангаш номнарыч маадрылары-биле канчаар «чугаадажык» оң-биле сүмөлөжүлө-дө турар ийик. 56 хардыг библиотеканы пенсияже удаас үлөү чорудар деп турары Николайнын сагыш-сеткилине дыка-ла өөрүчтүп турган. ыччала-да ол библиотекана Анна Петровна чокта анаа эпчөк, сагышка аарычыгып ышкан болган.

Николайнын сонга чаныгыта калды турган эжн өчүү болуп турганын даап билип, актинге холун дээскеп, чугаалаан: — Номдан барып солуу алылам... Че, оон орунуга кым-даа ашылдап болза, мында багай чү деп. — Хамаанчок боор бе, Борис? — деп, Николай арай шыгырап чугаалаан.

ААЛЧЫЛАР БОЛГАШ ЭЭЛЕР

Чокта чаа «Сүт-Хөл» совхозтун Бора-Тайга салбырында 11 чыл школазынын бодук өрөнкителери болгап башкылары ол-ла совхозтун Алдан-Маадыр сес чыл школазына аалдап келгенер. Аалчылар А. Боржактың удуруттуулары-биле солуу конкуртти алдан-маадырчыларга көргүсөөнөр. Концерттин программасында «Партиянын кыйгыры-биле» деп хойуну ырым, ийги классес О. Отук-оодун орус уаустун хөгүтү ырым «Барабынын» күстөкчеге күрүктүлерини совуургалын чедип алган.

Ийи школазын башкыларынын аразында хөл-шүдүрээ талазы-биле маргылда база болгон. Ол маргылда Алдан-Маадыр сес чыл школазынын башкылары 4,5-2,5 сапта

— Ол чүн чүөвөл—деп, Борис оң хедерлешип турарыгыта түр ваза хордайды хона берген. ыччала-даа, бир талазында, Николайнын шыныгы болуру чугаажок деп боодаан. Банчал билер, Анна Петровна-биле калы баштайгы учуражымышкыны-даа сактып турду ийишаан... Ном-биле өнүктөжүшкүни кижинин амытырадыгына уттундурбас, оон ажал-ижинге, амыдырал-чурттагызынга суртакчы, өөредикчи өнүкү болуп өрттар-ла болгай. Николайнын мыча деп болап тургайгы ол болганын эжн оң-биле чугаалажып тура билген.

ХООРАЙНЫН Н. К. Крупская атыг библиотеканыга чедер берилсн. Анаа библиотеканын ажалдакчылары ийекейлиг номчуку Николай Казачковтун дугайында сеткил-сагышы хайныгып чугаалажып эгедилер.

Библиотека эргелекчиин Галина Алексеевна Нелюбина оон дугайын мынчаар сактып чугаалаан:

— 6 чыл мурунда бистин библиотеканыга база бир ажалдакчы—библиотекар негеттиге берген. Ол ажалга душ болган кандыг-бир киж кере бээр ийе деп дүвөрүп турган бис. Шынаш-ла, Николай Казачков-даа дижит, чере ычаш, бистин номчукуларымыс колдуунда анык улус болгаш, калыг негедилер-ле болгай. «Эки библиотекар биске керек» деп, олар куеп турганнар. Николайнын ажалдап турган чери—даг экспедицияныга колдуунда-ла кызо көөр, таныч кезелеринге баарында башка, оларга хөгөлп чаксарлар еске чүө ыч-чак чок турган. ычангаш ном оларга дыка чутула.

Номчукуларын куеп-бодап турганы ышкан, ам бо бистин мактап турарымыс, удаас пенсияже үдөрүшкү Анна Петровна Фетисова библиотекар болуп ажылдап кирген... Эрткен чылдын декабрыда чүө. Библиотеканы ажыдары билек, Николай жарып келди. Ажылдап келди турган кевин белин солуу кеттингөөн болду. Делгирлерде номнарже көрүп, бир-ле чүвени хандыр боодап тур. Анна Петровна бир-ле номчуку-биле чугаалажып, хурумчурушкан, эмге тикчөк номнар аразында оон айтырып турган болган деп бериш-тир. Оон хурумчуруу эилден чагай, чугаазы оожум-даа болза, тодаргай, карастары оожум болза бодамчалыг. Бистин эл теринга номчукуларымыс бирөөзү өөрөнчүчү Ваня Лыков адзакы каттаган номнар коптарып олурганын эскерип бердик. Анна Петровна оун чай калдында эдери көрүп каап олур.

— Таарымайы түр силер бе? — деп, Анна Петровна демги номчуку чугаалажышаан, «Херекти шилтирлеп көрүп турар» деп номну ай берди.

— Чок, — деп, номчуку арай алычкуну харымлады.

Анна Петровна анаа ам кандыг номну ап бээр аайын тыпшай, шөкөк мыт чок олур.

Ол мыт чок түр мөжүмү Ваня үөс киргеш:

— Менээ ол бир номчу... «Ыдат тоолдар» бар бе?

— Бар, бар, — дөш, библиотекар стол кырында чыткан кезек номнарын ашып көрө берди. — Ваня, чүгө мынчаар дугуржуу алыма: бо тоолдар кыдат уаустун амыдыралын канчаар чугаалап турар эвес, оун акти билеп ал, сонда айтырар мен.

Ваня Анна Петровнанын холунда чуктажак номну көрүп каан, оон кыраткажыда өөрүшкү болган кыргашкы илден болган.

— Ма, ал ал, Ваня—деп, Анна Петровна саяал каткан.

— Оун ажим Вова номчуу болуп бээр ол бир классета киж болгай.

— Ваня, сонгузутун 2 шакта маанда Вова болгаш еске-даа эштедирил-биле калы келинер, мытыр номчулга кылар бис.

Ваня хандыгып айтырган: — Тоолдары бе?

— Ийе, ол тоолдары база...

Ол үтүп чорупкан. Ам Николайнын эгелчөк келген.

— Ам чүүн номчуур бодалыг силер, Николай?

Николай кезек бодалып тур.

— Менээ таарымын бодап берип көрүңер. «Приморсьеге партиял шимчээшкенин» номчуп дооскап мен.

— Коммунист кижизидиге дугайында ном айтырып турган болгай силер, бо «Коммунист кижизидигенин үдөжинерин» бажиди аар силер бе?

— Ындыг харын, ийе, бижип беририн— деп, Николай амырал-ла берди.

Николай Казачков — даг экспедициялыг ийжерер. Ол, Крупская атыг библиотеканын эл дээр номчукуларынын бирөөсү, библиотеканы совединин кезигичү. Уран-чечеп, политиктиг болгаш техниктиг делегаларынын хойну номчуушкан, ажалдап хостуг шактарында библиотекка чедип келген, оон азым бүтү ажалдарына, кижээ, стелдерге белеткөөрүнө, номчуттуган номнарын санаарына болгаш өскө-даа чугааларын алычтып турар.

ӨРЗЭДЕ карангы. Кудумчулар чырык сонга өттүр бажын таанамыга чүгүрүп, хедерлешип каап тургай. Ол кезээ экспедициянын амыктары таанылар дөш Кулытура бажынчыче чоруй барганар. Николай анаа чораш чаа келген ол. Ол хун Николай библиотекка чораш, номчулга азымын эргелекчи Нецвета-биле чугаалажып сактып чыткан: «Бистин номчукувус Ваня Лыков деп ооду таныр силер бе?» деп, эргелекчи айтырган. Николай Ваняны библиотекка же-даа каттап көргөн болган, оон дугайын сактып каан. Чокта чаа библиотекка өөрөнкителерге шүлүк кезээни ораанастанан, анаа Ваня дээрге хой шүлүктү номчуу, азымын бадарып турган-на болган. «Силер дээрге чуну-даа дегерени номчуу турар-ды силер» — деп, эш Нецвета чугаалаарга, Николай мынча дээн: «Харын, четтиги-ле турар мен...»

Николай номга дыка ынак болгаш, библиотекка ажалдакчылары-биле, Анна Петровна-биле йажи каражок чугаалажып, бодууну номга ынакчыны ты каап берип-даа келген. ычангаш кезээнин мөжүмүндэ ол хойну-ле болап, алымын бир эвес Анна Петровнанын номну канчаар шилип берип билип алыскаар болузувуса, мында бодуу-ла амыдырал, кижиге ынакчып бар дээринге 10-дуу-биле бугураар бис деп, каттап бодап чыгарыны чугаажок...

А. НУГУУРАН.

Мурнуу Африканың хосталгалыг шимчээшкенинин авангарды

Мурнуу-Африка Республиканың бодуун байдалы эжжидери дээн, коллонализмниг болгаш империализмниг дарлалында африканын хостаары дээр эрес-дидим, бижиг туруштуг демиселди чорудуп турар пролетариад Африканың ажалын агызынын дайчыгы оттарларының саньыга киржип турар.

Айгы демиселиниг биреш национал-хосталгалыг демиселдиң удуш шалаар эрткен 2,5 миллион хире кижиле Мурнуу-Африка Республиканың пролетариадның хурумелинде саяттынны турар. Мурнуу-Африка Республиканың (МАР-нын) хой кезин — үдөжин африка чоңуң төлээлекчилери. Ак кештиг ажалчылар азымын агынын эвээш кезээ болуп, элден мергежилдиг болгаш бекдик төлөвилер ажалда ажалдап турарлар. Ажалчыларнык бо кезээ болса, европейжи чүгүрүк 3 миллион чоңуу төлээлээн чыгырчык агынын партиаларынык салдар хамазрылыгында туруп турар. Политиктиг болгаш экономикалык бүтү эрге-чарырга таарыгычы агынын холунда монеттигиниз. Политикте талазы-биле эрге чок болуп турар 13 миллион африка оң плантацияларында бугурулелеринде, плантацияларында аар-берге күш-ажылын кылып турарлар. Ычангаш африканы ажалчылар капиталистерге уду демиселге киришпешкан, ол-ла үөс хосталгалыг шимчээшкенин авангарды чорудушкан, национал-хосталгышы дээр база-ла демиселди турар. МАР-нын үдөжин африканы ажалчыларнык байдалы болгаш демиселин бо чүгө чугаалап турар.

Ук дилти өске күрүңер-биле денээрже, МАР бекдик хөгүдөлүгү, багар-индустриалдыг чурт болуп турары-биле мында холөзлекчилик күш-ажылын кижилери кедергей хой. Алдын болгаш алмазтар тывымын талазы-биле МАР капиталистерге дегерле бир, ийги черини элээн. Уранын, марганецти, платинаны, хрому, көмүр дашты болгаш ховар металлдарын хой-хой хөшүрлерин мында хой-биле казып чыгып турар. Даг тывымын үлөтүрүндө 600 чун эрге ажалчылар ажалыан. Көзү ажал-агында ил ажалы (МАР бодууну Мурнуу-Бразилия Африка хой кезинде кыдыракталып хурум кештерин кыдыракталып болгаш хой дугуңуң кыдыракталып талазы-биле бири черини бирээни ээлеп турар) болгаш тараа ажалы (кукуруу, кызыл-тас) аажок хөгүжөн. «Эфриканы коммунист» сеткүүдүлүгү мезээ-биле алырга, көзү ажал-агы фермаларында 834 муң ажалчылар ажалдап турар.

Европейжи уктук чоңуң төлээлекчилери-биле чергелештир чурттуң экономикасында кол-кол туруштары олар-биле ык харылзаалыг африка-америк сан-хөү-үлөтүрү капитал ээлеп турар. МАР-нын депшичелиг организацияларынын мезээлери-биле алырга, ол чуртта англи капитал салышыкы бир миллиард фунт стерлинг четкен. Ычангаар АКШ-тың капитал салышыкы даяны сооүлөдүгү үеини дугурунда 400 миллион фунт стерлинг четкен. Африканы буржуазия аажок кошмак, бир эвес үрүмкөтөп сандыгар салдыгы санаас болза, экономика-каны өске бир азыларынды дай-бир боттуг роль ойнайын турар. Ындыг болганда ажалчы агынын кол дайыны болза, европейжи уктук буржуазия болгаш дашкы капиталистер болуп турар-дыр.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалын агызы бодуун тыттып туртуруунерин чорудулузында коллонизаторлары болгаш империалистерни көөр хөон чок болуп келген. Рудниктерин, плантацияларын ажалчы күжү-биле хандырар соорулга-биле МАР-ның чыгырчык бөлдүктери элэи хой каржи кемчелдерини ап чоруткан. Ол кемчелдериниң саньыга хамыктың мурунда чурттуң үдөжин чоңуң херек хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чедирген. Черин хунааткан африканыр ак кештиг фермерлериниң рудниктеринге, плантацияларына барып ажалдаар ужурга таваржыл турар. Бугурулгө элериң чик өрөктей ажалчы күжү-биле хандырарыга дузалал турар база бир кемчөк болза, апартеитидиң политиказы — хой-ийнги амыдыралыкы бүгү-ле азыларыга аймак-сөөктерин күш-биле ылгай көрүңүң.

Мурнуу-Африка Республиканың ажалчы агынын хунаап алганы хамазрыгытар черек. Ол чорук болза МАР-нын чоңуңуң 20 хуузу (3,2 миллион кижиле) болуп турар ак кештиг кижилер агы үөс дегер ажалдакчы черинг барык-ла 87 хуузу ээлеп алырынга, а 13 миллион африка чоңуң үдүңгө үшү-дүжүктүр эвес черлер арттырып чед